

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
«_____» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах невизначеності

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Пигар Олександри Олександрівни

група: Фдн – 94р

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____
(підпис)

Олександра ПИГАР

Керівник доц. д.е.н.

_____
(підпис)

Олексій ЗАХАРКІН

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
«30» січня 2023 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувача (ки) групи Фдн – 94р інституту (центру) ЦЗДВН
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Пигар Олександри Олександрівни

Тема роботи: «Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах невизначеності»

Затверджено наказом по СумДУ № 0492-VI від «12» травня 2023р.

Термін здачі здобувачем (кою) завершеної роботи «29» травня 2023р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

1. Поняття фінансових ресурсів підприємств та їх роль в економічних процесах
2. Методи та інструменти управління фінансовими ресурсами підприємств

Дата видачі завдання: «30» січня 2023 р.

Керівник ____ доц., д.е.н. проф. _____ Олексій ЗАХАРКІН
(підпис)

Завдання прийнято до виконання
«30» січня 2023 р.

_____ Олександра ПИГАР
(підпис)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах невизначеності
Студентка Пигар Олександра Олександрівна

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 36 сторінках, список використаних джерел містить 31 найменування. Робота містить 1 таблицю, 11 рисунків.

Актуальність теми роботи

Для забезпечення ефективності роботи, фінансової стійкості та стабільності, підприємство має продуктивно управляти своїми фінансовими ресурсами, розподіляти їх за часом та типами робіт. Це дозволяє підприємству стабільно функціонувати і витримувати конкуренцію..

Об'єкт дослідження – процеси формування та використання фінансових ресурсів підприємств в умовах невизначеності та нестабільної економіки.

Предмет дослідження – фінансові відносини що виникають під час формування фінансових ресурсів підприємств між економічними суб'єктами.

Методи дослідження – абстрагування, аналогія, індукція, класифікація, узагальнення, порівняльний аналіз, синтез, вивчення літератури.

У першому розділі роботи аналізується Поняття фінансових ресурсів підприємств та їх роль в економічних процесах. У другому розділі наведено методи та інструменти управління фінансовими ресурсами підприємств.

Базою написання роботи стали навчально-методичні матеріали, підручники, навчальні посібники, нормативно-законодавча література. В ролі інформаційного забезпечення використовувались матеріали періодичних видань, матеріали Держстату та фінансова звітність підприємств, дані з мережі Інтернет, тощо..

Ключові слова: фінансові ресурси, власні кошти, позиковий капітал, фінансовий стан.

Рік захисту роботи – 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ	7
1.1 Роль та місце власного та позикового капіталу у системі фінансового забезпечення підприємств	7
1.2 Класифікація фінансових ресурсів підприємства та їх роль в сучасних економічних процесах в державі	10
2 МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	15
2.1 Загальні принципи формування фінансових ресурсів підприємств та основні завдання управління ними	15
2.2 Формування власного капіталу та напрями управління ним	17
2.3 Залучення довгострокових зобов'язань як джерела формування фінансових ресурсів підприємств.....	21
2.4 Поточні зобов'язання як джерело короткострокових фінансових ресурсів підприємства.....	23
2.5 Оптимізаційні підходи до вибору джерел фінансування підприємств.....	24
2.6 Вплив факторів невизначеності на формування фінансових ресурсів підприємств	27
2.7 Практична реалізація принципів управління фінансовими ресурсами підприємств на прикладі акціонерного товариства «Одеський припортовий завод»	28
ВИСНОВКИ.....	33
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	35

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансові ресурси належать до однієї з найважливіших категорій у функціонуванні будь-якого підприємства. Вони постійно перебувають у русі та відрізняються від інших ресурсів такими характеристиками: грошової формою існування, приналежністю до конкретного суб'єкту, ефективним використанням із метою отримання прибутків та економічного розвитку підприємства.

Для забезпечення ефективності роботи, фінансової стійкості та стабільності, підприємство має продуктивно управляти своїми фінансовими ресурсами, розподіляти їх за часом та типами робіт. Це дозволяє підприємству стабільно функціонувати і витримувати конкуренцію. У свою чергу, ці умови дають суб'єкту господарювання можливість проводити аналіз свого економічного розвитку у довгостроковій перспективі.

Фінансові ресурси забезпечують життєдіяльність організації, від правильності формування та використання залежить фінансовий стан організації, результати її діяльності. Тому оцінка ефективності використання фінансових ресурсів складається з різних компонентів, проте основна її мета – це покращення результативності діяльності організації шляхом впровадження більш досконаліх способів використання фінансових ресурсів та управління ними.

Формування фінансових ресурсів стосується процесу збільшення запасів капітальних благ або активів в економіці. У контексті підприємств формування капіталу означає накопичення фінансових ресурсів, необхідних для здійснення продуктивної діяльності та розширення діяльності. Ось деякі особливості формування капіталу підприємств.

Нерозподілений прибуток: підприємства зберігають частину свого прибутку для фінансування майбутніх капітальних витрат. Нерозподілений прибуток є значним джерелом капіталу для багатьох фірм. Акціонерне фінансування: Підприємства можуть залучати капітал шляхом випуску акцій інвесторам. Фінансу-

вання акціонерного капіталу надає фірмі довгостроковий капітал і дозволяє акціонерам брати участь у розвитку компанії. Боргове фінансування: підприємства також можуть залучати капітал, випускаючи боргові інструменти, такі як облігації, або беручи позики у фінансових установах. Боргове фінансування забезпечує фірму короткостроковим або довгостроковим капіталом, залежно від умов позики чи облігації. Злиття та поглинання: Підприємства також можуть придбати або злитися з іншими фірмами, щоб розширити свою діяльність і отримати доступ до нових ринків або технологій.

Загалом накопичення фінансових ресурсів має важливе значення для того, щоб підприємства розвивалися, впроваджували інновації та залишалися конкурентоспроможними в довгостроковій перспективі.

Об'єкт дослідження – процеси формування та використання фінансових ресурсів підприємств в умовах невизначеності та нестабільної економіки.

Предмет дослідження – фінансові відносини що виникають під час формування фінансових ресурсів підприємств між економічними суб'єктами.

Методи дослідження – абстрагування, аналогія, індукція, класифікація, узагальнення, порівняльний аналіз, синтез, вивчення літератури.

У першому розділі роботи аналізується Поняття фінансових ресурсів підприємств та їх роль в економічних процесах. У другому розділі наведено методи та інструменти управління фінансовими ресурсами підприємств.

Базою написання роботи стали навчально-методичні матеріали, підручники, навчальні посібники, нормативно-законодавча література. В ролі інформаційного забезпечення використовувались матеріали періодичних видань, матеріали Держстату та фінансова звітність підприємств, дані з мережі Інтернет, тощо.

1 ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

1.1 Роль та місце власного та позикового капіталу у системі фінансового забезпечення підприємств

Фінансові ресурси підприємства - це грошові кошти, що володіє підприємство для здійснення своїх фінансових операцій та забезпечення своїх потреб. Ці ресурси можуть бути здобуті за допомогою різних методів, включаючи:

– власні кошти підприємства: грошові кошти, які вкладені в підприємство власниками або акціонерами;

– залучені кошти: грошові кошти, які підприємство отримало в результаті видачі акцій, облігацій, кредитів в банках, а також за рахунок залучення інвестицій з зовнішніх джерел;

– прибуток від діяльності: грошові кошти, які підприємство заробило в результаті своєї діяльності;

– продаж активів: грошові кошти, які підприємство отримало в результаті продажу своїх активів, таких як майно, обладнання, інтелектуальна власність та інші.

Управління фінансовими ресурсами підприємства має вирішальне значення для ефективної діяльності і досягнення поставлених цілей. Для досягнення успіху підприємство повинно мати відповідний рівень фінансової грамотності та знання фінансового менеджменту, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів та максимізувати прибуток.

Питання визначення фінансових ресурсів в деяких нормативних актах розглядається саме з позиції власного капіталу і зобов'язань. Так, в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» власний капітал визначається як «...різниця між активами і зобов'язаннями підприємства». Згідно цього Закону зобов'язання визначаються як: «...заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується,

приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [17]».

Дослідженню проблем формування фінансових ресурсів присвятили свої роботи багато українських та закордонних науковців. авторський внесок деяких з них представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Авторський внесок, щодо проблем фінансових ресурсів

Автори	Авторський внесок
Журавльова Т.О. [15]	Доведено, що фінансові ресурси підприємства — сукупність грошових коштів у фондів, не фондів або матеріальній формі, які призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення. Фінансові ресурси генерують у собі грошові фонди, а також ту частину грошових коштів, що використовується підприємством у не фондів формі. Досліджено, що постійні повноцінні фінансові ресурси характеризуються вільними грошовими коштами на рахунках і в касі, нерозподілений прибуток підприємства, а також кошти на депозитних рахунках спеціального типу, тобто такі, що завжди доступні підприємству.
Бровко Л.І., Бровко Є.І., Крижановський О.О. [8]	Розглянуто та проаналізовано динаміку складу та структури фінансових ресурсів підприємств, динаміку показників прибутковості підприємств України. Запропоновано можливі джерела формування власного капіталу сільськогосподарських підприємств, також найбільш вигідні джерела залучення фінансових ресурсів у сучасних умовах.
Гайбура Ю.А. [10]	Визначено особливості формування фінансових ресурсів у достатньому обсязі в умовах нестабільної економіки. Визначено джерела їх формування й напрями використання. Узагальнено, що оцінювання рівня забезпеченості підприємств фінансовими ресурсами, пошук джерел їхнього формування, якісне планування та визначення ефективності використання є актуальними з позиції сприйняття трансформаційних змін й стратегічних управлінських рішень кожним суб'єктом господарювання.
Ромашко О.М., Неміш Ю.В. [24]	Розглянуто декілька методичних підходів до оцінки фінансових ресурсів підприємства за допомогою методу коефіцієнтів без приведення до єдиного показника. Особливістю цих методик є здійснення оцінки за значною кількістю показників та необхідності їх інтерпретації.
Герасимчук О.В. [11]	Визначено, що важливими напрямками формування системи ефективного управління використанням ресурсного потенціалу є: ефективне використання трудових ресурсів; забезпечення стабільності формування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів; розвиток інноваційних процесів та впровадження їх у діяльність.
Карпова Т. [19]	В результаті дослідження на основі концептуального підходу розроблено систему механізмів: механізм управління формуванням власних фінансових ресурсів, механізм мобілізації фінансових ресурсів підприємства із залучених джерел.

Аналіз рівня наукового інтересу в світовій мережі до проблем формування фінансових ресурсів підприємств, можна проаналізувати із застосуванням програмного продукту Google Trends (рис. 1.1). При цьому в якості порівняльних термінів були використані поняття «власний капітал «Equity» та позиковий капітал «Loan capital». Аналіз показує наявність більшого інтересу до проблем управління власним капіталом підприємств.

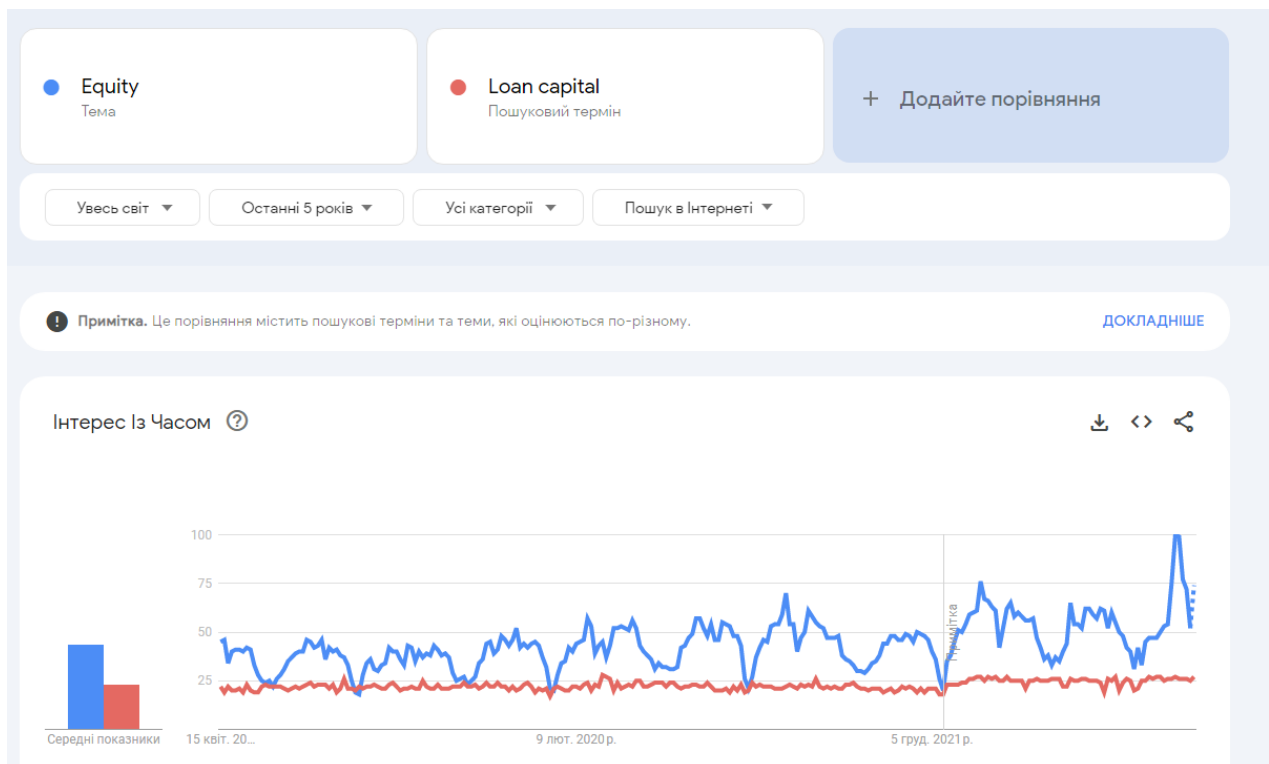

Рисунок 1.1 – Обсяги пошукових запитів на тему власного та позикового капіталу підприємств [авторська розробка]

Основною метою управління фінансовими ресурсами є забезпечення вартісних показників підприємства. В основі такого управління лежить оцінка підприємства, що ґрунтується на певних принципах. Принципи оцінки є теоретичною основою процесу оцінки вартості підприємства, але недостатньо пов'язані з фінансовими аспектами діяльності підприємства. Чинні нормативні та методичні документи щодо оцінки підприємств регламентують лише процес оцінки, але не пов'язують його з можливістю отримання максимальної вартості компанії. Тому в процесі управління фінансовими ресурсами компанії повинні враховуватись концептуальні положення фінансового менеджменту.

1.2 Класифікація фінансових ресурсів підприємства та їх роль в сучасних економічних процесах в державі

Фінансові ресурси підприємств можна класифікувати за різними ознаками. Основні класифікації фінансових ресурсів підприємств наведені нижче:

За джерелом походження:

- власні фінансові ресурси, які формуються за рахунок прибутку, що залишається в підприємстві після сплати податків і відрахувань;
- залучені фінансові ресурси, які отримані від сторонніх осіб або організацій. Це можуть бути позики, випуск облігацій, емісія акцій тощо. Деякі автори виділяють позикові кошти окремою складовою (рис. 1.2).

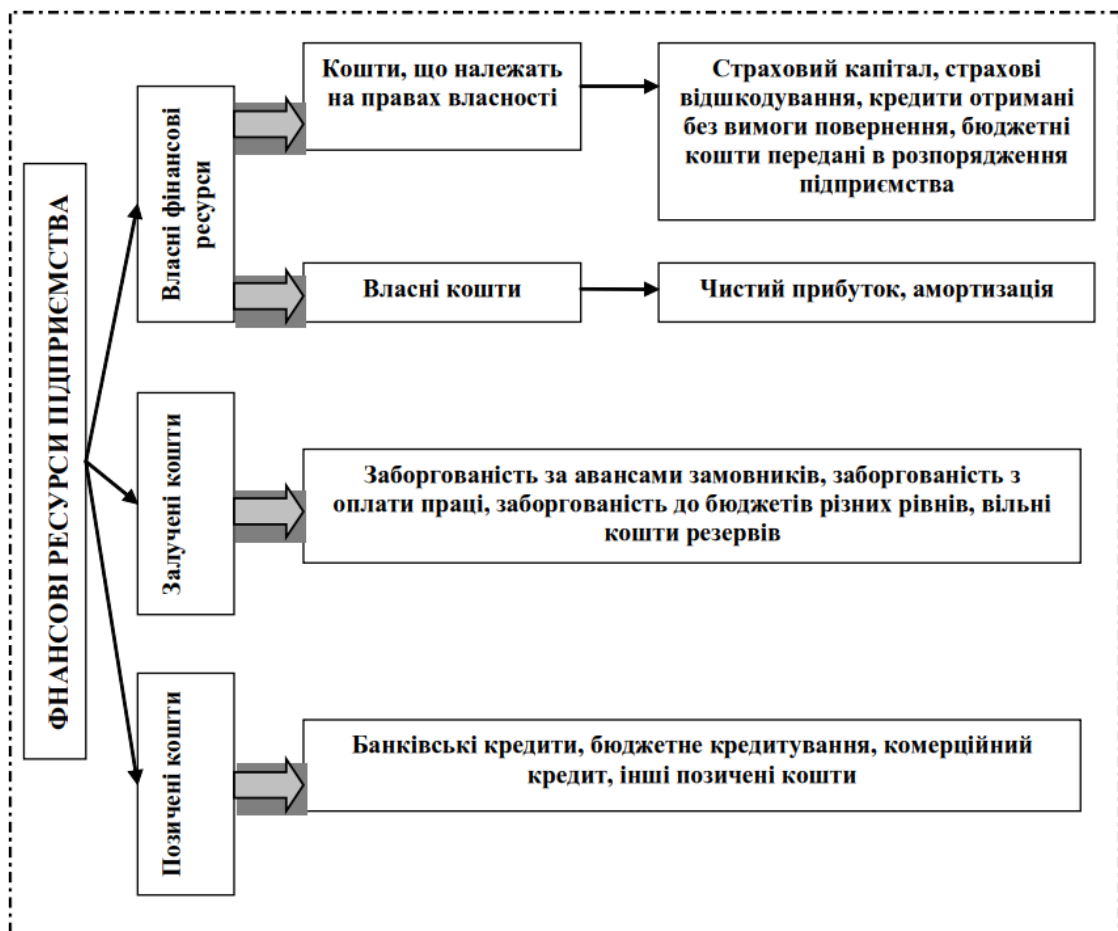

Рисунок 1.2 – Класифікація фінансових ресурсів підприємств [15]

За терміном використання:

– довгострокові фінансові ресурси, які призначені для використання на тривалий період (більше 1 року). Це можуть бути, наприклад, позики на будівництво, випуск облігацій тощо;

– короткострокові фінансові ресурси, які підприємство може використовувати на короткий період (до 1 року). Це можуть бути кредитні лінії, операції з факторингу, банківські кредити тощо.

За формою виявлення:

– грошові фінансові ресурси, які є в наявності в готівковій формі або на рахунках в банку;

– нематеріальні фінансові ресурси, до яких належать права на інтелектуальну власність, ліцензії, авторські права тощо.

– матеріальні фінансові ресурси, які мають матеріальну форму і можуть бути реалізовані за гроші. До них належать запаси, основні засоби, нерухомість тощо.

За способом використання:

– інвестиційні фінансові ресурси, що використовуються для придбання активів, збільшення капіталу, розширення бізнесу та ін;

– робочі фінансові ресурси, які використовуються для поточної діяльності підприємства, такі як оплата зарплат, закупівля сировини і т.д.

– фінансові ресурси для забезпечення ризиків, які використовуються для покриття ризиків, пов'язаних із зміною курсів валют, зміною цін на фінансові активи.

Фінансові ресурси підприємств відіграють важливу роль в економіці держави. Нижче наведено основні ролі фінансових ресурсів підприємств:

Фінансування виробничих процесів: фінансові ресурси підприємств використовуються для фінансування виробничих процесів, що дозволяє компаніям створювати нові продукти та послуги, збільшувати обсяги виробництва, розширювати виробничі потужності тощо.

Сприяння економічному зростанню: Фінансові ресурси підприємств сприяють зростанню економіки держави, оскільки створюють нові робочі місця, збільшують податкові надходження, покращують соціальну сферу, підвищують рівень життя населення тощо.

Підвищення конкурентоспроможності: Фінансові ресурси підприємств дозволяють підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, наприклад, шляхом впровадження нових технологій, підвищення якості продукції, зниження собівартості продукції тощо.

Розвиток інновацій: Фінансові ресурси підприємств є важливим інструментом розвитку інновацій в економіці держави. Інвестування в дослідження та розробку нових технологій дозволяє підприємствам створювати інноваційні продукти, покращувати якість існуючої продукції, знижувати собівартість продукції тощо.

Формування податкової бази: Фінансові ресурси підприємств є основою для формування податкової бази держави. Збільшення прибутку підприємств призводить до збільшення податкових надходжень до бюджету, що дозволяє державі реалізовувати свої соціально-економічні програми та забезпечувати добробут населення.

Залучення іноземних інвестицій: Фінансові ресурси підприємств можуть залучати іноземні інвестиції в економіку держави, оскільки іноземні інвестори зацікавлені вкладати кошти в прибуткові та стабільні підприємства. Це може призвести до розвитку нових галузей промисловості, створення нових робочих місць, передачі новітніх технологій в країну.

Розглядаючи загальні структури фінансових ресурсів українських підприємств у 2013-2021 роках (рис. 1.3), можна сказати, що протягом всього періоду в структурі таких ресурсів переважають поточні зобов'язання. На другому місці знаходиться власний капітал, і менше всього в складі фінансових ресурсів займають довгострокові зобов'язання. Це є доволі негативною тенденцією, адже в усьому світі довгострокові кредити є основним джерелом фінансування капітальних вкладень. Але у нас, через високу вартість ці кредити не поширені.

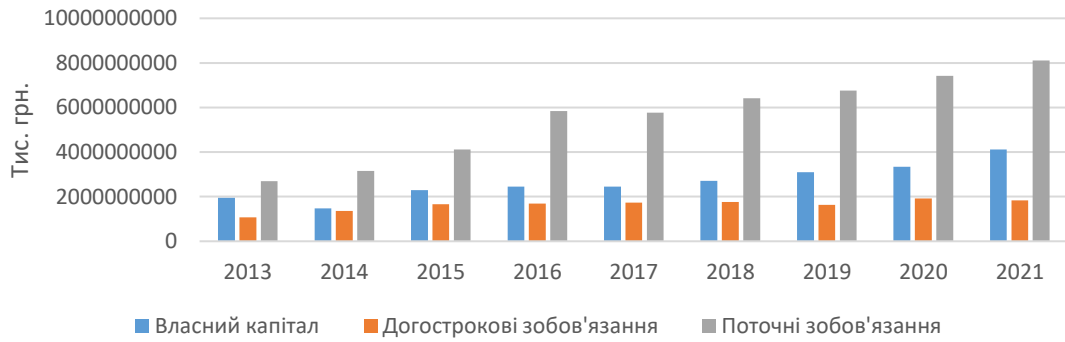

Рисунок 1.3 – Загальна структура фінансових ресурсів підприємств [23]

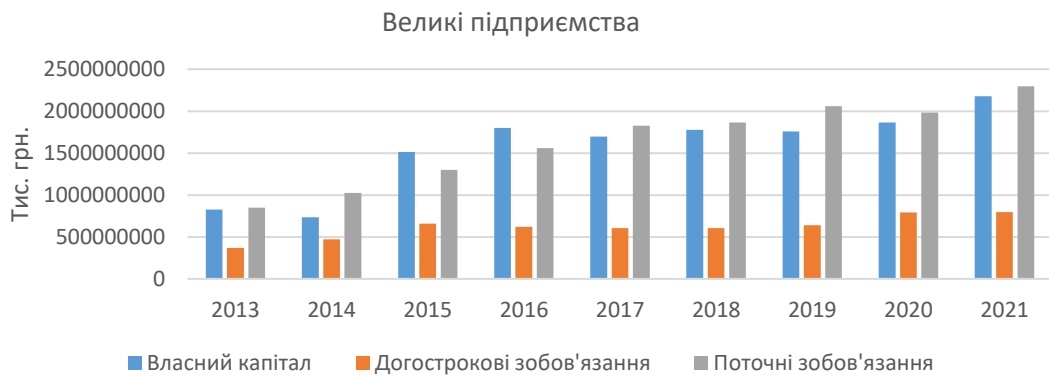

Рисунок 1.4 – Фінансові ресурси в розрізі розмірів підприємств [23]

Аналізуючи структуру фінансових ресурсів в розрізі великих, малих та середніх підприємств (рис. 1.4) можна зробити висновок, що лише на великих підприємствах власний капітал майже дорівнює поточним зобов'язанням. В цілому можна сказати, що Фінансові ресурси великих підприємств включають різноманітні джерела фінансування, які можуть включати:

Власні кошти: це грошові кошти, які належать підприємству і отримані від продажу акцій, розміщення облігацій або з прибутку.

Кредити: великі підприємства можуть отримувати кредити від банків, які надають кредити забезпечені активами, беззабезпечені кредити або лізинг.

Емісія облігацій: підприємства можуть емітувати облігації, які можуть бути придбані інвесторами. Це є одним зі способів залучення додаткового капіталу для фінансування проектів.

Факторинг: це процес продажу підприємством своїх рахунків-фактур на знижену ціну на спеціалізовані фінансові установи. Цей вид фінансування дозволяє підприємствам отримувати швидко грошові кошти.

Інвестиційні фонди: великі підприємства можуть залучати кошти від інвестиційних фондів, які спеціалізуються на інвестуванні в акції підприємств з високим рівнем доходності.

Державні субсидії: деякі великі підприємства можуть отримувати державні субсидії або дотації для фінансування своїх проектів або діяльності.

Корпоративні облігації: це облігації, які емітуються корпорацією і використовуються для залучення додаткового капіталу.

Наявність власних фінансових ресурсів є запорукою фінансової стійкості підприємства, яка відображає стабільне перевищення доходів над витратами та стан ресурсів, що забезпечує вільне маневрування грошима підприємства та шляхом їх ефективного використання, сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації, розширенню та оновленню.

2 МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Загальні принципи формування фінансових ресурсів підприємств та основні завдання управління ними

Формування фінансових ресурсів підприємств є найважливішим аспектом управління бізнесом. Фінансові ресурси необхідні компанії для ефективної та результативної роботи, а також для інвестування у можливості зростання. Розглянемо деякі принципи формування фінансових ресурсів підприємств.

Планування: Фінансове планування має важливе значення для визначення джерел і використання коштів. Фінансовий план має включати прогнозовані доходи, витрати та грошові потоки, і його слід регулярно оновлювати для відображення змін у бізнес-середовищі.

Диверсифікація: Підприємства повинні прагнути диверсифікувати свої джерела фінансування, щоб зменшити ризик покладатися на єдине джерело. Це може включати банківські позики, акціонерне фінансування або боргове фінансування з різних джерел.

Економічна ефективність: Підприємства повинні розглянути вартість залучення капіталу та вибрати найбільш економічно ефективний варіант. Наприклад, якщо вартість власного фінансування занадто висока, боргове фінансування може бути кращим варіантом.

Рентабельність: Підприємства повинні гарантувати, що їхні фінансові рішення призводять до прибутковості. Фінансова діяльність повинна приносити достатній прибуток, щоб покрити вартість капіталу та сприяти загальній прибутковості.

Гнучкість: Підприємства повинні прагнути зберігати гнучкість своїх варіантів фінансування, щоб адаптуватися до мінливих ринкових умов. Це включає можливість доступу до різних типів фінансування, перегляду умов і реагування на несподівані події.

Прозорість: підприємства повинні підтримувати прозорість у своїй фінансовій звітності, щоб зміцнити довіру інвесторів і отримати доступ до ринків капіталу. Це включає надання точної та своєчасної фінансової звітності та розкриття суттєвої інформації інвесторам.

Загалом формування фінансових ресурсів підприємств потребує продуманого та стратегічного підходу. Дотримуючись цих принципів, підприємства можуть забезпечити фінансові ресурси, необхідні для підтримки своєї діяльності та розвитку свого бізнесу. Управління фінансовими ресурсами підприємства націлено на вирішення таких ключових завдань (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Основні завдання в управлінні капіталом підприємства [4]

«Управління капіталом представляє собою систему принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, які пов'язані з оптимальним його формуванням із різних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання в різних видах господарської діяльності підприємства» [4].

2.2 Формування власного капіталу та напрями управління ним

Формування власного капіталу підприємства – важливий процес для будь-якого бізнесу. Це відноситься до накопичення капіталу шляхом утримання прибутку або випуску акцій, серед інших засобів. Формування власного капіталу підприємства є важливим, оскільки дозволяє інвестувати в нові проекти, розширювати діяльність, управляти фінансовими ризиками.

Існує кілька способів, за допомогою яких підприємства можуть формувати власний капітал:

Нерозподілений прибуток: коли компанія отримує прибуток, вона може вибрати частину цього прибутку для майбутніх інвестицій, а не виплачувати їх як дивіденди акціонерам. Цей процес називається нерозподіленим прибутком, і він може бути ефективним способом для підприємств нарощувати власний капітал з часом.

Випуск акцій: компанія також може залучати капітал шляхом випуску своїх акцій інвесторам. Коли інвестори купують акції, вони, по суті, купують частку компанії та стають частковими власниками. Це може бути хорошим способом для підприємств залучити кошти, не створюючи боргів.

Продаж активів: Підприємство також може генерувати капітал, продаючи частину своїх активів, які більше не потрібні або не працюють добре. Це може звільнити готівку для використання бізнесом в інших сферах.

Венчурний капітал: стартапи та інші молоді компанії можуть обрати залучення капіталу через фірми венчурного капіталу, які інвестують у підприємства на ранніх стадіях в обмін на частку власності. Це може бути хорошим варіантом для компаній, які мають високий потенціал зростання, але ще не мають підтверджених результатів.

Загалом, формування власного капіталу підприємства є важливим процесом, який може допомогти бізнесу розвиватися та досягати успіху в довгостроковій перспективі. Ретельно керуючи своїми фінансами та розумно інвестуючи, підприємства можуть накопичувати власний капітал і досягати своїх цілей.

Основні етапи політики формування власних фінансових ресурсів на підприємстві наведено на рис. 2.2.

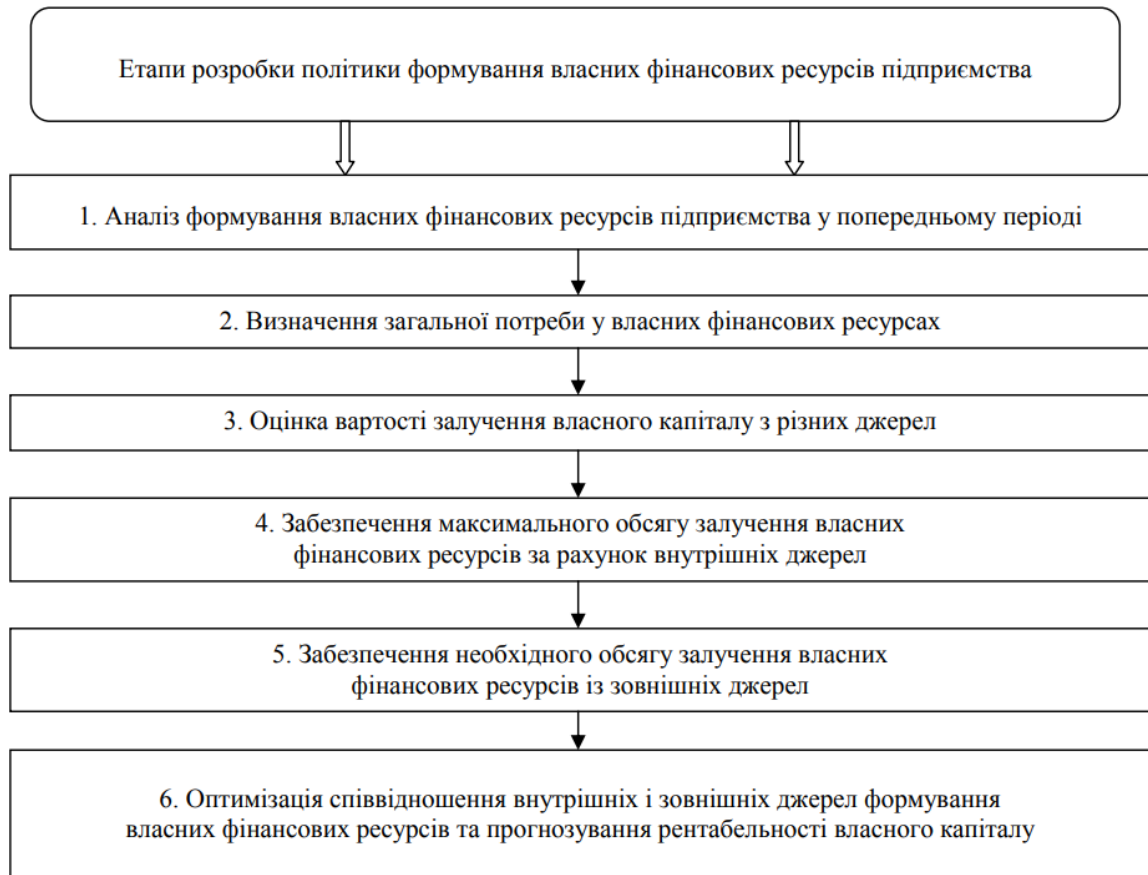

Рисунок 2.2 – Основні етапи розробки політики формування власних фінансових ресурсів [25]

Політика формування власних фінансових ресурсів є важливою складовою стратегії фінансового управління підприємством. Нижче наведено основні положення, які варто враховувати при формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Раціональне використання прибутку: Підприємство повинно дбати про раціональне використання свого прибутку, оскільки це дозволяє накопичувати власні фінансові ресурси. При цьому варто бути уважним до підвищення ефективності виробництва та зменшення витрат на управління.

Раціональне використання активів: Підприємство повинно дбати про раціональне використання своїх активів, оскільки це дозволяє збільшити прибуток

та накопичувати власні фінансові ресурси. При цьому варто використовувати активи, які найбільш ефективні для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Правильне управління запасами: Підприємство повинно правильно управляти запасами, оскільки це дозволяє зменшити витрати та збільшити оборотні кошти. При цьому варто забезпечувати достатній рівень запасів, щоб уникнути простою виробництва.

Привабливість для інвесторів: Підприємство повинно дбати про свою привабливість для інвесторів, оскільки це дозволяє залучати зовнішні джерела фінансування. Для цього варто дотримуватися високих стандартів корпоративного управління та демонструвати стабільність та потенціал росту.

Особливий інтерес викликає дослідження процесів формування власного капіталу в акціонерних товариствах. «Формування власного капіталу за рахунок внесків засновників є обов'язковим елементом установчих документів підприємства. Сума зареєстрованого (пайового) капіталу підлягає обов'язковій реєстрації. Його зміни (збільшення або зменшення) також обов'язково мають реєструватися. Сума зареєстрованого (пайового), який відображається в балансі підприємства, не може бути відмінною від тієї, що зареєстрована» [28].

Формування капіталу є важливим аспектом управління бізнесом, і це особливо важливо для акціонерних компаній, які покладаються на продаж акцій для збору коштів для своєї діяльності. Можна виокремити особливості формування капіталу в акціонерних товариствах.

Первинне публічне розміщення акцій (IPO): акціонерні компанії часто залучають капітал шляхом проведення IPO, яке передбачає вперше пропонування акцій компанії для публічного продажу. Це може бути складний процес, який вимагає ретельного планування та координації з інвестиційними банками та регуляторними органами.

Випуск акцій: акціонерні компанії можуть випускати додаткові акції для залучення додаткового капіталу. Це можна зробити шляхом публічної пропозиції або приватного розміщення, залежно від потреб компанії та нормативних вимог.

Викуп акцій: акціонерні компанії також можуть викуповувати власні акції як спосіб повернути капітал акціонерам або скоригувати структуру капіталу компанії. Це може бути корисним інструментом для компаній, які хочуть збільшити кредитне плече або підвищити рентабельність капіталу.

Виплата дивідендів: акціонерні компанії можуть розподіляти частину свого прибутку акціонерам шляхом виплати дивідендів. Це може бути ефективним способом залучити й утримати інвесторів і забезпечити постійний потік доходу для акціонерів.

Активність акціонерів: акціонерні компанії часто підпадають під активність акціонерів, у яких інвестори використовують своє право голосу, щоб впливати на рішення компанії або просувати зміни в діяльності компанії чи структурі управління. Це може вплинути на діяльність компанії з формування капіталу та її загальний стратегічний напрям.

Загалом процес формування капіталу в акціонерних товариствах може бути складним і динамічним, оскільки передбачає взаємодію з широким колом зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, регуляторні органи та фінансових посередників. Компанії, які успішно залучають капітал і керують своєю структурою капіталу, мають кращі можливості для досягнення своїх стратегічних цілей і створення довгострокової цінності для акціонерів.

Статутний капітал акціонерного товариства є одним із показників фінансової стабільності, стійкості організації та економічної безпеки. Відображення достовірної інформації про розмір статутного капіталу значно впливає у формуванні прозорої бухгалтерської (фінансової) звітності протягом всієї діяльності товариства.

В умовах ринкової економіки роль системи управління формуванням та ефективним використанням власного капіталу безперечно велика, оскільки власний капітал є одним із найважливіших джерел засобів для існування та розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта.

2.3 Залучення довгострокових зобов'язань як джерела формування фінансових ресурсів підприємств

Важливим джерелом формування фінансових ресурсів підприємств можуть бути довгострокові зобов'язання. Ці зобов'язання зазвичай включають позики, облигації та інші форми боргу, термін погашення яких перевищує один рік.

Випускаючи довгострокові зобов'язання, підприємства можуть залучити значні суми капіталу для інвестування в свою діяльність або проекти розширення. Це може бути особливо важливим для капіталомістких галузей, таких як виробництво чи інфраструктура, де потрібні значні інвестиції для підтримки чи покращення операцій.

Однією з переваг довгострокових зобов'язань є те, що вони можуть забезпечити стабільне джерело фінансування для підприємств, оскільки терміни погашення, як правило, розподіляються на більш тривалий період часу. Це може допомогти зменшити ризик фінансової нестабільності та покращити передбачуваність грошових потоків.

Однак довгострокові зобов'язання також пов'язані з деякими ризиками. Підприємствам необхідно ретельно керувати рівнем своєї заборгованості, щоб уникнути надмірних боргів, які можуть призвести до фінансових труднощів і банкрутства. Крім того, умови довгострокових зобов'язань, такі як відсоткові ставки та ковенанти, можуть бути складними та вимагати ретельного обговорення та управління.

Довгострокові кредити відіграють вирішальну роль у діяльності багатьох підприємств. Ці позики є типом фінансування, який має термін погашення понад один рік і зазвичай використовується для фінансування довгострокових проектів або інвестицій у бізнес.

Однією з головних переваг довгострокових кредитів є те, що вони є стабільним джерелом фінансування підприємств. Це може бути особливо важливим для підприємств, які мають високі капітальні витрати або потребують значних інвестицій для розширення чи розробки нових продуктів. Отримавши доступ до

довгострокових позик, підприємства можуть розподілити витрати на ці інвестиції протягом більш тривалого періоду часу, що може допомогти керувати грошовими потоками та зменшити фінансовий ризик.

Довгострокові позики також можуть запропонувати більш вигідні умови, ніж інші форми фінансування, такі як короткострокові позики або поновлювані кредитні лінії. Це пов'язано з тим, що довгострокові позики часто забезпечені заставою, наприклад майном або обладнанням, що може забезпечити кредиторам вищий рівень безпеки. Як наслідок, довгострокові позики можуть пропонувати нижчі процентні ставки, довший період погашення та більш гнучкі умови, ніж інші форми фінансування.

Загалом, довгострокові зобов'язання можуть бути важливим джерелом фінансових ресурсів для підприємств, але ними потрібно ретельно керувати, щоб гарантувати, що вони не стануть джерелом фінансової нестабільності.

На рисунку 2.3 наведено обсяги кредитування суб'єктів господарювання протягом 2021-23 років в розрізі термінів кредитів.

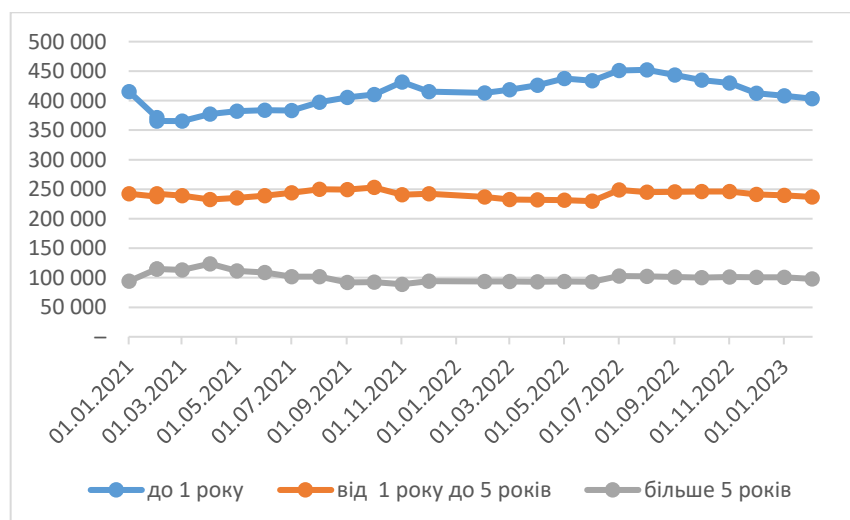

Рисунок 2.3 – Обсяги кредитування в розрізі термінів кредитів [12]

З рисунку видно, що наразі в Українській економіці переважають короткострокові кредити. Обсяги ж довгострокового кредитування знаходяться на значно меншому рівні, що пояснюється нестабільністю економічної та політичної ситуації, війною з росією, високими ризиками такого кредитування.

2.4 Поточні зобов'язання як джерело короткострокових фінансових ресурсів підприємства

Короткострокові зобов'язання також можуть бути важливим джерелом формування фінансових ресурсів підприємств. Ці зобов'язання зазвичай мають термін погашення менше одного року і включають позики, кредитні лінії та комерційний кредит.

Однією з переваг короткострокових зобов'язань є те, що вони можуть забезпечити швидке та гнучке джерело фінансування для підприємств. Наприклад, компанія може використати короткострокову позику, щоб покрити несподівані витрати або скористатися бізнес-можливістю. Торговельний кредит, який дозволяє підприємствам відстрочувати оплату товарів чи послуг, також може допомогти керувати грошовими потоками та забезпечити короткострокове джерело фінансування.

Ще одна перевага короткострокових зобов'язань полягає в тому, що їх легше отримати, ніж довгострокове фінансування. Це пояснюється тим, що короткострокові зобов'язання зазвичай вимагають меншої застави та можуть бути погашені швидше, що може зробити їх менш ризикованими для кредиторів.

Однак короткострокові зобов'язання також пов'язані з деякими ризиками. Оскільки вони мають коротший період погашення, підприємствам може знадобитися здійснити більші платежі за менший проміжок часу, що може спричинити навантаження на грошовий потік. Крім того, процентні ставки за короткостроковим фінансуванням можуть бути вищими, ніж за довгостроковим фінансуванням, що може збільшити вартість запозичень.

Загалом, короткострокові зобов'язання можуть бути важливим джерелом фінансових ресурсів для підприємств, зокрема для управління короткостроковими грошовими потоками або використання бізнес-можливостей. Однак підприємства повинні ретельно керувати використанням короткострокового фінансування, щоб гарантувати, що воно не стане джерелом фінансової нестабільності.

2.5 Оптимізаційні підходи до вибору джерел фінансування підприємств

Оптимізаційні підходи до вибору джерел фінансування підприємств передбачають вибір оптимального способу залучення фінансових ресурсів, який забезпечить ефективне використання капіталу підприємства та мінімізує фінансові ризики.

Одним із основних підходів до оптимізації джерел фінансування є рівномірний розподіл ризиків. Цей підхід передбачає залучення різних видів фінансування з різним рівнем ризику. Наприклад, компанія може залучати як довгострокові, так і короткострокові кредити, випускати корпоративні облігації та акції, використовувати власні ресурси. Це допомагає знизити загальний ризик і забезпечує більш стабільний фінансовий стан компанії.

Іншим підходом до оптимізації джерел фінансування є врахування вартості капіталу. Вартість капіталу - це відсоток, який компанія повинна заплатити за кожне джерело фінансування. Оптимальним джерелом фінансування є те, яке є найменш витратним для підприємства. Компанії можуть використовувати різні методи визначення вартості капіталу, такі як середньозважена вартість капіталу, метод капіталізації прибутку та інші.

Вибираючи джерела фінансування, компанії також можуть застосовувати аналіз економічної ефективності, який передбачає оцінку інвестиційного планування з точки зору прибутковості. Цей метод враховує очікувану віддачу від інвестицій і вартість фінансування, а також спрямований на визначення оптимальної комбінації джерел фінансування, яка забезпечить найвищу віддачу від інвестицій.

Нарешті, компанії можуть використовувати підхід ризику та прибутку для оптимізації своїх джерел фінансування. Цей підхід передбачає зважування ризиків і доходів різних варіантів фінансування та вибір комбінації, яка забезпечує найкращий баланс між ризиком і прибутком.

Рисунок 2.4 – Оптимізаційні підходи до формування фінансових ресурсів підприємств за критерієм забезпеченості фінансової стійкості [9]

Як вже зазначалося одним з критеріїв формування фінансових ресурсів є їх оптимізація на основі показника середньозваженої вартості капіталу (WACC), яка представляє собою середню вартість фінансування активів компанії з урахуванням частки кожного джерела фінансування. Щоб мінімізувати WACC, компанія повинна вибрати джерела фінансування, які є найбільш економічно ефективними.

Є два основних джерела фінансування: борг і власний капітал. Боргове фінансування - це коли компанія позичає гроші та погоджується повернути їх з відсотками протягом певного періоду часу. Акціонерне фінансування – це коли компанія продає акції своєї власності інвесторам в обмін на капітал.

Вартість боргу - це відсоткова ставка, яку компанія повинна заплатити, щоб позичити гроші, а вартість власного капіталу - це прибуток, який вимагається інвесторами для інвестування в компанію. WACC є середньозваженим значенням цих витрат, де ваги є пропорцією кожного джерела фінансування.

Середньозважена вартість капіталу (WACC) розраховується за формулою:

$$WACC = \sum_{i=1}^n w_i \times k_i, \quad (2.1)$$

де w_i – питома вага i -го джерела капіталу в загальному його обсязі (виражена десятковим дробом);

k_i – вартість i -го джерела капіталу (виражена десятковим дробом).

Щоб мінімізувати WACC, компанія може враховувати різні фактори, такі як поточні ринкові умови, наявність джерел фінансування, кредитний рейтинг компанії та фінансові цілі компанії. Наприклад, якщо компанія має високий кредитний рейтинг, вона може позичити гроші за нижчою процентною ставкою, що знизить вартість боргу та загальний WACC. З іншого боку, якщо перспективи зростання компанії хороші, вона може залучити інвесторів, які готові прийняти нижчу рентабельність капіталу, що також знизить WACC.

Таким чином, компанія може мінімізувати свій WACC, вибираючи джерела фінансування, які є найбільш економічно ефективними, беручи до уваги різні фактори, такі як ринкові умови, кредитний рейтинг і фінансові цілі. Таким чином компанія може оптимізувати структуру капіталу та максимізувати вартість своїх активів.

Загалом, оптимізація джерел фінансування передбачає оцінку фінансового стану та цілей компанії, оцінку ризиків і переваг різних варіантів фінансування та вибір комбінації джерел фінансування, яка найкраще відповідає потребам компанії.

2.6 Вплив факторів невизначеності на формування фінансових ресурсів підприємств

Фактори невизначеності можуть істотно впливати на формування фінансових ресурсів підприємств. Ці фактори можуть включати економічні, фінансові, правові та соціальні зміни, які впливають на бізнес-середовище, в якому працює підприємство. Деякі з основних способів, якими фактори невизначеності можуть впливати на формування фінансових ресурсів, перелічені нижче.

Труднощі з доступом до зовнішнього фінансування: у невизначеному бізнес-середовищі інвестори та кредитори можуть вагатися щодо інвестування або позичання грошей підприємствам, що може ускладнити для них доступ до зовнішнього фінансування. Це може обмежити здатність підприємства залучати капітал для фінансування своєї діяльності або інвестиційних проектів.

Вища вартість фінансування: коли фактори невизначеності збільшуються, передбачуваний ризик кредитування чи інвестування в підприємство також може зрости. Це може призвести до вищих витрат на фінансування, таких як вищі процентні ставки за позиками або вищі вимоги до прибутку на інвестиції в капітал, що може збільшити вартість капіталу підприємства та зменшити його фінансові ресурси.

Зменшення доступності кредиту: у часи невизначеності банки та інші кредитори можуть стати більш несхильними до ризику та посилити свої критерії кредитування. Це може зменшити доступність кредитів для підприємств, що може обмежити їхні можливості доступу до фінансових ресурсів.

Зменшення довіри інвесторів: фактори невизначеності також можуть зменшити довіру інвесторів до підприємства, що може призвести до зниження вартості акцій підприємства чи інших цінних паперів. Це може зменшити здатність підприємства залучати капітал шляхом власного фінансування та обмежити його фінансові ресурси.

Підвищений фінансовий ризик: фактори невизначеності також можуть збільшити фінансовий ризик, з яким стикаються підприємства. Це може призвести

до вищих очікуваних збитків або неочікуваних збитків, які можуть зменшити фінансові ресурси підприємства.

Таким чином, фактори невизначеності можуть суттєво впливати на формування фінансових ресурсів підприємств. Підприємства повинні знати про ці фактори та вживати заходів для управління ризиками, які вони створюють для своїх фінансових ресурсів, наприклад диверсифікувати джерела фінансування, підтримувати міцні відносини з кредиторами та інвесторами та впроваджувати ефективні стратегії управління ризиками.

2.7 Практична реалізація принципів управління фінансовими ресурсами підприємств на прикладі акціонерного товариства «Одеський припортовий завод»

За даними сайту підприємства «...Акціонерне товариство «Одеський припортовий завод» (АТ «ОПЗ») — державне підприємство хімічної галузі України, один із найбільших виробників мінеральних добрив у державі. Спеціалізується на виробництві аміаку, карбаміду, рідкого азоту, діоксиду вуглецю і рідкого кисню, перевантаженні хімічної продукції. Входить до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки України.

Міжнародна асоціація виробників добрив (IFA), членом якої є АТ «ОПЗ», Європейська асоціація виробників добрив (EFMA) високо оцінюють роботу підприємства як надійного партнера, що завжди активно співпрацював з багатьма членами асоціації. Завод реалізовував свою продукцію на внутрішній ринок України у міру попиту, але більша частина продукції експортувалася більш ніж в 30 країн. Основні споживачі: Туреччина, Бразилія, Індія, Мексика, Іспанія, Марокко, США, Нігерія, Греція, Алжир та ін.

Вважаючи пріоритетними напрямками у своїй діяльності заходи щодо збереження трудового колективу професіоналів, керівництво заводу докладає мак-

симально можливих зусиль задля пошуку джерел фінансування, грошового забезпечення заводчан та готовності підприємства до відновлення виробничих процесів щодо випуску продукції в умовах воєнного часу» [16].

Проаналізуємо стан фінансових ресурсів даного підприємства. Фінансова звітність його наведена в додатку А.

Спочатку проаналізуємо стан власних фінансових ресурсів у вигляді власного капіталу підприємства. Його структура наведена на рисунку 2.5.

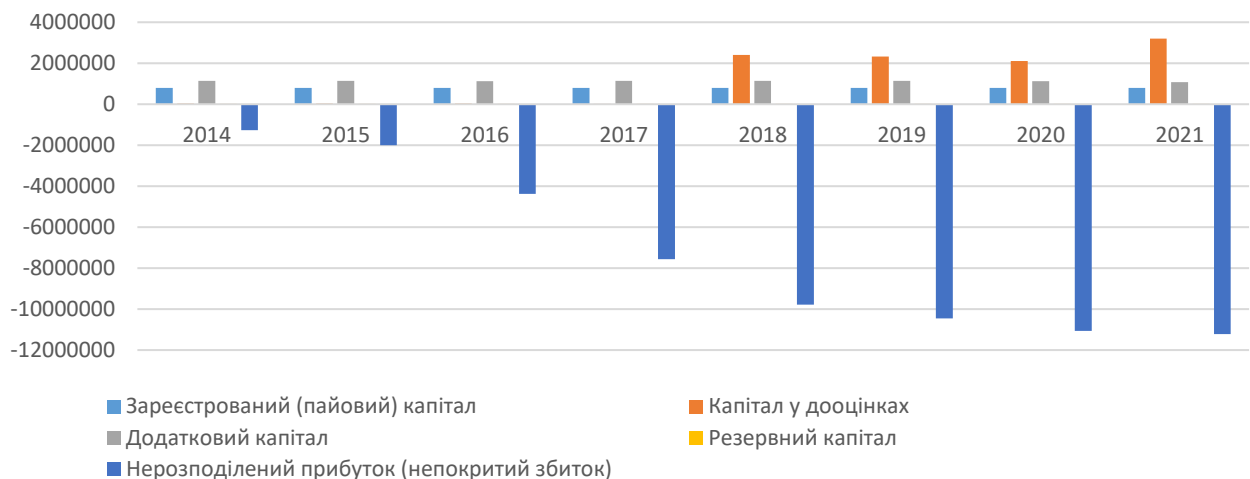

Рисунок 2.5 – Структура власного капіталу підприємства [авторська розробка]

З рисунку видно, що на розмір власного капіталу в першу чергу впливає наявність непокритого збитку, який щороку збільшується. Наявність такого збитку робить підприємство фінансово нестійким і не привабливим. У балансі підприємства непокритий збиток буде відображений як негативний елемент капіталу. Це може вплинути на кредитний рейтинг підприємства, а також на можливість отримання нових кредитів та інвестицій.

Підприємства можуть вживати різних заходів для покриття непокритого збитку, таких як залучення нових інвестицій, здійснення реструктуризації боргу, зменшення витрат та збільшення доходів. У випадку, якщо непокритий збиток не буде покритий, це може призвести до серйозних фінансових проблем для підприємства, включаючи можливість банкрутства.

Аналіз динаміки фінансових ресурсів, представлених у вигляді довгострокових зобов'язань наведений на рисунку 2.6.

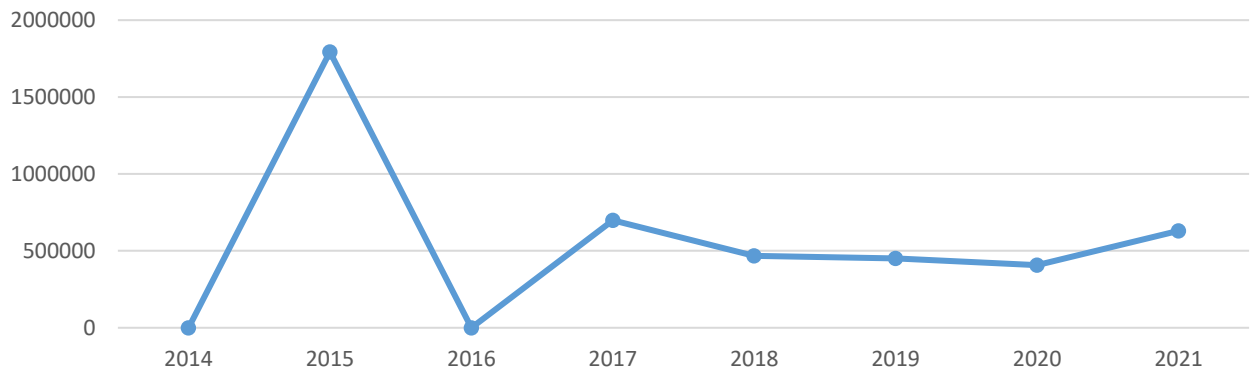

Рисунок 2.6 – Довгострокові зобов'язання підприємства [авторська розробка]

Підприємство використовує довгострокові зобов'язання для залучення додаткових фінансових ресурсів для фінансування своєї діяльності та розвитку бізнесу. Основні переваги використання довгострокових зобов'язань для підприємства наведені нижче.

Забезпечення стабільності фінансових потоків: довгострокові зобов'язання дозволяють підприємству планувати свої фінансові потоки на більш тривалі періоди, знижуючи ризик неплатоспроможності.

Можливість залучення великих сум коштів: довгострокові зобов'язання зазвичай забезпечують вищі обсяги фінансування порівняно з короткостроковими зобов'язаннями.

Нижчі процентні ставки: довгострокові зобов'язання зазвичай мають нижчі процентні ставки порівняно з короткостроковими зобов'язаннями, що дозволяє підприємству зменшити загальні витрати на боргове фінансування.

Підвищення кредитного рейтингу: використання довгострокових зобов'язань може позитивно вплинути на кредитний рейтинг підприємства, надаючи йому більше можливостей для залучення фінансових ресурсів у майбутньому.

Однак використання довгострокових пасивів має і свої недоліки, а саме:

Збільшення загальної суми боргу: довгострокові зобов'язання зазвичай мають довший термін погашення, що може збільшити загальну суму боргу підприємства.

Підвищений фінансовий ризик: погашення довгострокових зобов'язань, як правило, потребує більш стабільної та передбачуваної фінансової діяльності підприємства, що збільшує фінансовий ризик, пов'язаний з використанням довгострокових зобов'язань.

Загалом, використання довгострокових зобов'язань підприємствами може бути вигідним, якщо ними правильно керувати, але це вимагає ретельного розгляду потенційних ризиків і вигод.

Аналіз поточних фінансових зобов'язань, що представляють собою короткострокові фінансові ресурси наведено на рисунку 2.7.

Рисунок 2.7 – Короткострокові зобов'язання підприємства [авторська розробка]

Як видно з рисунку, короткострокові фінансові ресурси представлені в основному поточною кредиторською заборгованістю. Кредиторська заборгованість — це гроші, які підприємство винне своїм постачальникам за товари чи послуги, придбані в кредит. Перевагами використання кредиторської заборгованості для підприємства наведено нижче.

Гнучкість: кредиторська заборгованість дозволяє компанії купувати товари чи послуги в кредит, що може бути корисним для управління грошовими потоками.

Без відсотків: більшість постачальників пропонують умови кредитування без будь-яких відсотків, що означає, що компанії можуть використовувати свої гроші для інших цілей, продовжуючи робити покупки.

Відносини з постачальниками. Налагодження хороших відносин з постачальниками має вирішальне значення для довгострокового успіху, і своєчасні платежі можуть сприяти розвитку цих відносин.

Потенційні знижки. Деякі постачальники пропонують знижки на дострокову оплату рахунків, що може заощадити гроші компанії.

Також можна навести деякі недоліки використання даного джерела фінансових ресурсів. Відсотки та комісії: якщо платежі не здійснюються вчасно, постачальники можуть стягувати відсотки або комісії за прострочення, що може збільшити вартість покупки.

Кредитний ризик: надто велика залежність від кредиторської заборгованості може негативно вплинути на кредитний рейтинг підприємства, що може ускладнити отримання кредиту в майбутньому.

Адміністративний тягар. Управління кредиторською заборгованістю може зайняти багато часу та вимагати багато паперової роботи.

Залежність від постачальників: якщо підприємство занадто сильно покладається на кредиторську заборгованість, воно може стати надмірно залежним від своїх постачальників і втратити силу на переговорах.

Загалом кредиторська заборгованість може забезпечити гнучкість і допомогти підприємствам керувати грошовими потоками, але важливо ретельно їх контролювати та керувати ними, щоб уникнути потенційних ризиків і недоліків.

Таким чином можна сказати, що підприємство формує свої фінансові ресурси в основному за рахунок позикових джерел, що збільшує фінансові ризики та зменшує його фінансову стійкість.

ВИСНОВКИ

Фінансові результати підприємства великою мірою залежатимуть від переваг, які підприємство вибере на даний момент часу, а саме: забезпечення ліквідності чи рентабельності. Якщо підприємство збільшує рентабельність, то підвищується ризик появи неплатоспроможності, та. отже, зниження ліквідності. Якщо підприємство збільшує ліквідність, то відповідно знижується рентабельність. При правильному управлінні фінансами спочатку необхідно забезпечити ліквідність організації з урахуванням достатнього наявності коштів у обороті.

Інформація про власний капітал організації є особливо корисною та важливою для прийняття управлінських рішень не лише з боку зовнішніх користувачів (потенційних інвесторів, справжніх власників, кредиторів, ділових партнерів, державних органів), а й із боку внутрішніх користувачів бухгалтерської звітності, якими є управлінці всіх рівнів управління.

Результати управління фінансовими ресурсами підприємств можна оцінити за кількома основними показниками, серед яких:

Прибутковість: Ефективне управління фінансами має призвести до підвищення прибутковості підприємства. Рентабельність можна виміряти за допомогою таких показників, як чистий прибуток, валовий прибуток і повернення інвестицій (ROI).

Ліквідність: Фінансовий менеджмент повинен забезпечити наявність у підприємства достатньої кількості готівки та інших ліквідних активів для виконання своїх короткострокових зобов'язань. Ліквідність можна виміряти за допомогою таких показників, як поточний коефіцієнт і швидкий коефіцієнт.

Платоспроможність: Ефективне фінансове управління повинно гарантувати, що підприємство здатне виконувати свої довгострокові фінансові зобов'язання. Платоспроможність можна виміряти за допомогою таких показників, як відношення боргу до власного капіталу та коефіцієнт покриття відсотків.

Ефективність: Фінансовий менеджмент має бути спрямований на ефективне використання фінансових ресурсів для мінімізації витрат і максимізації прибутку. Ефективність можна виміряти за допомогою таких показників, як коефіцієнт оборотності активів і коефіцієнт оборотності запасів.

Грошовий потік: Ефективне фінансове управління має гарантувати, що підприємство має позитивний грошовий потік, який є важливим для його діяльності та зростання. Грошовий потік можна виміряти за допомогою таких показників, як грошовий потік від операцій і вільний грошовий потік.

Загалом, результати управління фінансовими ресурсами підприємств слід оцінювати на основі комбінації цих показників, щоб переконатися, що підприємство є фінансово здоровим і стійким.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Clere, Roland, After Modigliani, Miller and Hamada; A New Way to Estimate Cost of Capital? (Après Modigliani, Miller et Hamada: une nouvelle façon d'estimer le coût du capital?) (November 23, 2016). Available at S: <https://ssrn.com/abstract=2868702> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2868702>
2. Farber, Andre and Gillet, Roland L. and Szafarz, Ariane, A General Formula for the Wacc. *International Journal of Business*, Vol. 11, No. 2, 2006, Available at URL: <https://ssrn.com/abstract=898420>.
3. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. Веб-сайт. URL: <https://smida.gov.ua/db/participant/00220477>.
4. Бикадорова Н.О., Шарай Д.С. Удосконалення політики управління власним капіталом підприємства. *Підприємництво, торгівля: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Старобільськ, 26-27 листопада 2020 року). Харків : Вид-во Іванченка І.С. : Харків, 2020. С. 36-41.
5. Бичкова Н.В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень* : зб. наук. пр. – № 1 (48). – О. : Одеський нац. екон. ун-т, 2013. С. 16–23.
6. Богма О. С., Павлова А. С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств. *Вісник Запорізького національно університету*. 2012. № 1 (13). С. 195-199.
7. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. *Інвестиції практика та досвід*. 2008. № 4. С. 40–44.
8. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57–63. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.9.57](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.9.57)

9. Варічева Р. В. Аналіз оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств : проблеми та перспективи. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. №4 (47). С. 155-176.

10. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14–21. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.6.14](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.6.14).

11. Герасимчук О. В. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Економічний простір*. 2020. №153. С. 40-45.

12. Грошово-кредитна статистика. Національний банк України. Веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>

13. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Гуркаєва К. М. Теоретико-методичні підходи до обґрунтування методів оптимізації структури капіталу підприємств. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua>.

14. Дослідження кон'юктури інвестиційного ринку України : звіт про НДР (заключний) / Кер. І.В. Кобушко. - Суми : СумДУ, 2011. - 114 с. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/27284>.

15. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42–45. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.3.42](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.42)

16. З моменту отримання першої продукції минуло майже 45 років. Веб-сайт Одеського припортового заводу. URL: <https://opz.odesa.ua/>

17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

18. Івко А. В. Організаційно-економічний механізм функціонування та управління структурою капіталу підприємств. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 3. С. 41-43.

19. Карпова Т. Фінансове забезпечення підприємств у контексті механізму їх ефективного функціонування. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 132-139.
20. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2014. № 6. С. 38–44.
21. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3818>
22. Немерич А. О. Напрямки підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12441/1/10.pdf>.
23. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
24. Ромашко О.М., Неміш Ю.В. Практичні аспекти оцінювання фінансових ресурсів підприємства. *Проблеми економіки*. 2020. № 2 (44). С. 288-294.
25. Саванчук Т.М. Аналітична робота як інноваційний підхід до управління власним капіталом підприємства. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 19-21.*
26. Свистун Л.А. Підходи до фінансового забезпечення діяльності малих підприємств. 2019. *Ефективна економіка*. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7122>.
27. Тютюнник Ю.М. Тютюнник С.В. Оцінювання оптимальності співвідношення власного і позикового капіталу підприємств. *Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки*. 2010. Вип. 99. С. 229–234.

28. Фальченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. Особливості формування власного капіталу на підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. 2019. Вип. 2 (19). С. 404-409. – URI: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/19_2019/61.pdf.

29. Чорна О. М., Мацнаєва О. О. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки України. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 2. С. 48-56.

30. Шевченко В.О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств. *Європейські перспективи*. 2014. № 5. С. 126-133.

31. Яременко В.Г., Салманов Н.М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 19(3). С. 158– 162.

Додаток А
Фінансова звітність Акціонерного товариства
«Одеський припортовий завод»

Актив	Код	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	2							3	4
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи:	1000	11860	16681	14825	20049	24368	22081	15246	12483
первісна вартість	1001	44000	50850	50967	58010	65530	65179	65090	65548
накопичена амортизація	1002	32140	34169	36142	37961	41162	43098	49844	53065
Незавершені капітальні інвестиції	1005	117600	183985	143911	225150	89804	104019	121471	146199
Основні засоби:	1010	1097031	1074160	1114132	1027307	3747895	3596121	3673894	4958365
первісна вартість	1011	2741246	2803969	2941549	2912337	4215186	4216649	4666237	5019745
знос	1012	1644215	1729809	1827417	1885030	467291	620528	992343	61380
Інвестиційна нерухомість:	1015	927	898	775	506	11614	11614	11614	15573
первісна вартість	1016	2221	2221	1920	1222	11614	11614	11614	15573
знос	1017	1294	1323	1145	716	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	385161	383347	371046	366250	358268	350900	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1085	697	241	1426	1466	1065	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	34743	57541	32467	32952	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	27072	34566	578097	663597	563597	563597	394383	188383
Усього за розділом I	1095	1675479	1751875	2255494	2337237	4797012	4649397	4216608	5321003
II. Оборотні активи									
Запаси	1100	384724	4768350	657580	471770	324627	289376	392587	188154
Виробничі запаси	1101	152174	4388934	337395	315240	262034	239745	331001	185140
Незавершене виробництво	1102	32845	24047	52583	38843	59143	47255	58725	584
Готова продукція	1103	197238	352508	262578	114033	925	355	1052	208
Товари	1104	2467	2863	5024	3654	2525	2021	1809	2224
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11424	68834	18627	49696	21840	6265	80000	34917
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	28518	119524	81599	4816	12250	3746	31243	11976
з бюджетом	1135	421841	1865551	211043	270914	245739	118824	170	8280
у тому числі з податку на прибуток	1136	372317	451397	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1993	2203	1319	2012	1381	24053	2221	2445
Гроші та їх еквіваленти	1165	227327	248673	56329	353296	8146	10861	108827	62199
Готівка	1166	30	16	108	213	164	124	106	59
Рахунки в банках	1167	227297	248657	56221	353083	7982	10737	108721	62140
Інші оборотні активи	1190	4557	2396	18332	72864	2240	25328	1012	1804
Усього за розділом II	1195	1080384	7075531	1044829	1225368	616223	478453	616060	309775
Баланс	1300	2755863	8827406	3300323	3562605	5413235	51278250	4832668	5630778

Пасив	Код рядка	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
I. Власний капітал									
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	798544	798544	798544	798544	798544	798544	798544	798544
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	25455	24579	32647	229	2408034	2327283	2115018	3198398
Додатковий капітал	1410	1143740	1136217	1128724	1145277	1138871	1134091	1124568	1080172
Резервний капітал	1415	1442	1082	722	21504	21144	21144	21144	21144
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1272484	-1996562	-4370457	-7570441	-9780926	-10450632	-11068225	-11222742
Усього за розділом I	1495	696697	-36140	-2409820	-5604887	-5414333	-6169570	-7008951	-6124484
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення									
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	468171	451616	407695	630711
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	1793242	0	698377	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	1793242	0	698377	468171	451616	407695	630711
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Короткострокові кредити банків	1600	0	4602788	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	15769	0	508426	0	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	1884368	1773794	5240903	5823977	7540844	7467369	7018807	6907063
за розрахунками з бюджетом	1620	1376	2626	3717	3689	6594	16511	27457	8525
за розрахунками зі страхування	1625	1718	4207	2650	3115	2561	10408	4683	5542
за розрахунками з оплати праці	1630	8005	8646	9814	11221	11585	30752	17173	23147
за одержаними авансами	1635	125688	396961	345341	106332	6237	34451	12426	5906
за розрахунками з учасниками	1640	7	7	7	56	59	58	58	58
Поточні забезпечення	1660	34953	80388	71003	41364	31099	15211	85480	38012
Інші поточні зобов'язання	1690	3051	185118	36708	1970935	2760418	3271044	4267840	4136298
Усього за розділом III	1695	2059166	7070304	5710143	8469115	10359397	10845804	11433924	11124551
Баланс	1900	2755863	8827406	3300323	3562605	5413235	5127850	4832668	5630778

Стаття	Код рядка	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5428153	4904049	11195159	5228793	1118922	1279058	2278614	2096839
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-5467493	-5715529	-9711302	-5402527	-1033063	-1187505	-1781752	-1835020
Валовий: прибуток	2090	0	0	1483857	0	85859	91553	496862	261819
Валовий: збиток	2095	-39340	-811480	0	-173734	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	1736859	51349	50762	331711	171401	33328	161942	366982
Адміністративні витрати	2130	-73880	-79263	-97802	-119123	-127609	-118715	-187679	-206382
Витрати на збуг	2150	-72227	-63282	-122046	-76573	-5518	-9421	-10356	-8550
Інші операційні витрати	2180	-1778973	-218358	-767429	-2873271	-673025	-1011874	-1647334	-375703
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0	547342	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	-227561	-1121034	0	-2910990	-548892	-1015129	-1186565	0
Інші фінансові доходи	2220	14976	2214	6288	2	313	1156	303	0
Інші доходи	2240	699	2481	1439	1202	990	10816	813	79029
Фінансові витрати	2250	-67514	-9270	-316760	-57757	0	-59044	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	-13282	-23803	-10927	-9461	-7369	-8631	0	0
Інші витрати	2270	-589	-3005	-651	-4951	-212054	-259948	-33208	-394592
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0	226731	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	-293271	-1152417	0	-2981955	-767012	-1271736	-1218657	-277397
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	22798	8543	8217	485	16555	204161	19858	30624
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0	218514	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	-270473	-1143874	0	-2981470	-750457	-1475897	-1198799	-246773